

Fredrikke

Organ for FoU-publikasjoner - Høgskolen i Nesna

Den mangelfulle konstruktivisme i studiet av miljøbevegelsen

Erik Bratland

Pris kr. 40,-
ISBN 978-82-7569-174-?
ISSN 1501-6889

2008, nr. 5

HØGSKOLEN I NESNA

Om Fredrikke Tønder Olsen (1856-1931)

Fredrikke Tønder Olsen ble født på handelsstedet Kopardal, beliggende i nåværende Dønna kommune. Det berettes at Fredrikke tidlig viste sin begavelse gjennom stor interesse for tegning, malerkunst og litteratur. Hva angår det siste leste hun allerede som ung jente "Amtmannens døtre".

Kildene forteller at Fredrikke levde et fascinerende og spennende liv til tross for sine handikap som svaksynt og tunghørt. Hun måtte avbryte sin karriere som gravørlærling fordi synet sviktet. Fredrikke hadde som motto: "Er du halt, er du lam, har du vilje kjem du fram." Fredrikke Tønder Olsen skaffet seg agentur som forsikringsagent, og var faktisk den første nordiske, kvinnelige forsikringsagent. Fredrikke ble kjent som en dyktig agent som gjorde et utmerket arbeid, men etter 7 år måtte hun slutte siden synet sviktet helt.

Fredrikke oppdaget fort behovet for visergutter, og startet Norges første viserguttbyrå. Hun var kjent som en dyktig og framtidsrettet bedriftsleder, der hun viste stor omsorg for sine ansatte. Blant annet innførte hun som den første bedrift i Norge vinterferie for sine ansatte.

Samtidig var hun ei aktiv kvinnesakskvinne. Hun stilte gratis leseværelse for kvinner, inspirerte dem til utdanning og hjalp dem med litteratur. Blant hennes andre meritter i kvinnesaken kan nevnes at hun opprettet et legat på kr. 30 000,- for kvinner; var æresmedlem i kvinnesaksforeningen i mange år; var med på å starte kvinnesaksbladet "Norges kvinder" som hun senere regelmessig støttet økonomisk.

Etter sin død ble hun hedret av Norges fremste kvinnesakskvinner. Blant annet er det reist en bauta over henne på Vår Frelses Gravlund i Oslo. Fredrikke Tønder Olsen regnes som ei særpreget og aktiv kvinne, viljesterk, målbevisst, opptatt av rettferdighet og likhet mellom kjønnene.

Svein Laumann

Den mangelfulle konstruktivisme i studiet av miljøbevegelsen

Av Erik Bratland

Problemet

Konstruktivistiske tilnæringer er ingen nyervervelse i samfunnsvitenskapen. Innenfor sosiologien har *sosialkonstruktivismen* fått gjennomslag både i teori og metoder. Samtidig er det grunn til å understreke at begrepet konstruktivisme blir gitt et ulikt innhold i teori og metodebøker. Termen konstruktivisme eller sosialkonstruktivisme er et samlebegrep som omfatter en rekke posisjoner og ansatser, med en stor spennvidde og betydelige variasjoner mellom de enkelte bidrag (Hammerhøy & Petersen 2001). Dette gjenspeiler seg også i kritikken av sosialkonstruktivismen. Sosialkonstruktivismen er særlig blitt kritisert for å være relativistisk, og for å ha et uklart forhold til sannhet og virkelighet (Kjørup 2001). I denne artikkelen vil jeg ta opp en annen kritikk av konstruktivismen slik den kommer til uttrykk i sentrale bidrag i sosiologien og innenfor studiet av sosiale bevegelser.

Jeg definerer konstruktivisme som en aktivitet som utføres av individer eller grupper og som bidrar til å skape sosiale strukturer som konstituerer de samme individer og grupper¹. Sosiologen har som felt å studere fenomener som allerede er konstruert av individer eller grupper. For å studere dette feltet utvikler sosiologen det Giddens (1989: 284) omtaler som "second-order concepts". Det er noen problematiske sider ved disse "annen ordens" begreper, slik de kommer til uttrykk hos Berger og Luchmann (1967), Bourdieu (1991,1996) og innenfor som forskningen på miljøbevegelsen, som vil bli tatt opp i denne artikkelen.

I sentrale sosiologisk bidrag er – som jeg forsøker å vise nedenfor – konstruktivistiske tilnæringer nært forbundet med antagelser om samfunnets strukturer. Resultatet er en særlig form for *strukturell konstruktivisme, hvor de strukturelle elementer vektlegges langt sterkere enn de konstruktivistiske elementer i studiet av sosiale aktører og deres handlinger*. Dette perspektivet, som er viktig for å forklare hvorfor enkelte bevegelser har suksess, har en klar svakhet. Det forsømmer den konstruktivistiske analysen av aktørenes handlinger og meninger,

---

¹ Jeg følger her Onuf (1989: 36) "Constructivism holds that individuals and society make, construct or constitute each other ... Individuals make society through their deeds, and society constitutes individuals, as they understand themselves and each other, through those same deeds. Some of these deeds are deliberate attempts to make, or make over society; most are not".

og særlig hvordan aktørene gjennom sine konstruksjoner kan inngå i prosesser som skaper nye former for forståelser av virkeligheten.

I sosiologien er det kanskje Berger & Luckmanns (1967) klassiske bok "The Social Construction of Reality" som er mest kjent i denne sammenheng. I denne boken antar Berger og Luckmann at sosiale fenomener er sosialt konstruert, men at *den institusjonaliserte versjonen av virkeligheten på samme tid legger sterke føringer på hva som blir konstruert*. Denne institusjonaliseringsprosessen med konstruksjon av felles kultur og symbolsystemer kan sammenfattes i tre momenter:

Externalization - the production, in social interaction, of symbolic structures whose meaning comes to be shared by the participants;

Objectification - the process by which this production «comes to confront him as a facticity outside of himself», as something «out there», as a reality experienced in common with others;

Internalization - the process by which the objectivated world is «retrojected into consciousness in the course of socialization» (1967: 60-61)

Gjennom denne prosessen oppstår det institusjoner som består av symbolsystemer. Disse symbolsystemene skaper en objektivert sosial virkelighet, en virkelighet som står overfor individet som en ytre og tvingende kjensgjerning. Disse symbolsystemene har - når de er internalisert som symbolske representasjoner - som effekt at de skaper den mening som vi tilskriver objekter, atferd, situasjoner og hendelser. Berger og Luckmann antar derfor i sin teori at interne fortolkningsprosesser skapes av eksterne og instituerte rammeverk. Med denne antagelsen gir Berger og Luckmann prioritet til eksterne kulturelle rammeverk i deres tilnærming til aktørens konstruksjonsprosess. Mens kultur i sosiologien ofte ses som noe som er underlagt den sosiale strukturen snur Berger og Luckmann opp ned på dette på forholdet. I deres teori utgjør kulturen et nytt og selvstendig grunnlag for den sosiale strukturen med avgjørende effekt på menneskenes atferd i samfunnet. Det er gjennom institusjonaliserte symbolsystemer at menneskenes handling får en mening. Selv om Berger og Luckmanns bidrag representerer en nyvinning innenfor sosiologien med sin understrekning av instituerte kulturformer, eller felles meningssystemer det et problem med dette perspektivet; dette er en ansats hvor strukturen blir bestemmende for aktørens konstruktive aktiviteter.

Bourdieu er en nyere representant for den *strukturelle konstruktivismen*. I Bourdieus ansats er det den sosiale strukturen som definerer aktører og er bestemmende for hvordan vi bør forstå deres utsagn². For Bourdieu er den makt som kan utøves gjennom kommunikasjonen et spørsmål om posisjon i feltet eller institusjonen, der det er feltets struktur alene som bestemmer hvem som kan utøve makt. Den sammenhengen fastlegger Bourdieu bl. a i boken ”Symbolsk makt” (1996: 45):

”symbolsk makt virker bare når den *anerkjennes*, det vil si når det vilkårlige ved den miskjennes. Det betyr at den symbolske makten ikke bor i de ”symbolske systemene” i form av en ”illocutionary force”, men at den definerer seg i og gjennom et bestemt forhold mellom de som utøver makt, og de som makten utøves på, det vil si i selve strukturen til det feltet hvor *tro* produseres og reproduseres”.

I Bourdieus teori er det sammenhengen mellom lingvistiske tegn og struktur som avgjør hvem som har symbolsk makt³. På denne bakgrunn antar Bourdieu at tale og handlemåter ikke er det som gir en aktør legitimitet og symbolsk makt. Den symbolske makt som den enkelte aktør eier er konstituerende for aktørens utsagn, og i Bourdieus ansats er et utsagns verdi et spørsmål om aktørens posisjon i feltet eller institusjonen. I Bourdieus feltstudier er aktørens utsagn – dvs. den verdien som kan tilskrives et utsagn – bestemt av talerens makt og posisjon i strukturen. Det er posisjon i strukturen som bestemmer den symbolske verdisettingen som tilskrives aktørene og deres utsagn. Enkelte aktørers verdisetting veier mer enn andres. Noen aktører er i en bedre posisjon enn andre, og deres verdisetting vil bli tillagt større vekt. Bourdieu legger i sin ansats *avgjørende vekt på sammenhengen mellom posisjon og verdisetting*, og gir oss dermed forklaringen på hvorfor uttalelser fra en miljøvernminister ofte veier tyngre enn uttalelser gitt av en miljøaktivist. Selv om Bourdieus understrekning av denne sammenhengen mellom posisjon og verdisetting kan fremstå som rimelig i dagens offentlighet, er problemet det samme som i Berger og Luckmanns tilfelle. Det er reproduksjonen av strukturen som utgjør tyngdepunktet i hans analyser, ikke produksjonen av disse strukturene og det symbolske systemet (Järvinen 2001). Det er på denne bakgrunn grunn til å spørre hvor konstruktivistisk Bourdieus sosiologi egentlig er. Det som synes klart er at de strukturelle elementene er betydelig bedre utviklet enn de konstruktivistiske. Dette viser seg i analysen. Den sosiale verdens strukturer, som eksisterer uavhengig av aktørens viten og

---

² Bourdieus omtaler sin egen posisjon som strukturell konstruktivisme (Bourdieu & Wacquant 1993). Bourdieu er blitt kritisert for å vektlegge de strukturelle elementene langt sterkere enn de konstruktivistiske (Järvinen 2001:80-81)

³ Se John B. Thompsons innledning til Bourdieus bok ”Language and Symbolic Power” (1991).

vilje, får et fortrinn i analysen av aktørenes handling og utsagn. Dette er ikke galt i seg selv. Den gode sosiologiske analysen forutsetter ofte et strukturelt perspektiv. *Problemet er at den konstruktivistiske analysen av aktørenes produksjon av denne strukturen blir skadelidende.* For den konstruktivistiske analysen er det avgjørende å vise hvordan aktører gjennom sine handlinger og utsagn inngår i prosesser hvor de er med på forme de felt de er situert innenfor.

Miljøbevegelsen og institusjonalisering

Sammenhengen mellom sosiale bevegelsers mobilisering og de effekter denne mobiliseringen har på samfunnet er en veletablert problemstilling i forskningen på sosiale bevegelser. Selv om den sosiale bevegelsesforskningen har viet mye oppmerksomhet til institusjonalisering⁴ av politiske protester, synes de fleste av bidragene innenfor denne forskningen å være opptatt av prosessen med utvikling av en *formell organisasjon* (Seipel 2001: 124-125), og i mindre grad av spørsmålet om miljøbevegelsens protester kan endre den politiske mulighetsstruktur⁵ og miljøpolitikken. Dette fokuset på den *politiske mulighetsstrukturens innvirkning* på miljøbevegelsen har sammenheng med at bevegelsens forestillinger og prinsipper i stor grad er blitt inkorporert i det politiske system. I Norge antas denne inkorporering og institusjonalisering av miljøvernet i det politisk-administrative system å ha gitt støtet til en omdanning av miljøorganisasjoners form og struktur (Jørgensen 1997)⁶. Denne prosessen med omdanning av miljøorganisasjonene antas å virke inn på miljøgruppene strategi og ideologi (Selle & Øymyr 1995). Denne prosessen innebærer et skifte hvor miljøgruppene kritiske rolle og virksomhet avløses av et samarbeid med myndighetene i korporative arrangementer. I dette samarbeidet med myndighetene i den korporative kanal antas det at miljøbevegelsen gjennomgår en utvikling med ”*gradvis tilpasning til gjeldende norm- og maktstrukturer*” (Jørgensen 1997:78). Dette fokuset på den politiske mulighetsstruktur har avgjørende implikasjoner for forståelsen av de sosiale bevegelsenes mål og utvikling. Den strukturelle analysen av miljøbevegelsen legger avgjørende vekt på hvordan de politiske

---

⁴ Jeg definerer *institusjoner* som et sett av sosiale relasjoner som gjentas over tid i henhold til regler, normer eller felles definisjoner av virkeligheten. Begrepet anvendes både på små og store forhold inkludert organisasjoner og politiske institusjoner.

⁵ Dette begrepet er svært sentralt i forskningen på sosiale bevegelser og blir brukt innenfor ulike teoritradisjoner (Kriesi 1995, Benford & Snow 2000). Begrepet kan defineres som strukturen av politiske muligheter og begrensninger som bevegelsene underlegges.

⁶ Det antas i mange av bidragene i den sosial bevegelsesforskningen at dette er en utvikling som er typisk for de fleste sosiale bevegelser.

institusjoner skaper muligheter og begrensninger, og hvordan strukturen former og er bestemmende for bevegelsens utvikling⁷.

Svært mange av dagens bidrag innenfor sosial bevegelsesforskning er fundert på en antagelse der institusjonalisering defineres som en prosess med utvikling av strukturell og formell organisasjon (Seipel 2001). Denne antagelsen er som nevnt i mange av forskningsbidragene forbundet med et fokus på *den politiske mulighetsstruktur*, og særlig hvordan denne strukturen over tid uttøver en form for strukturell tvang som virker inn på miljøorganisasjonene utvikling og miljøgruppene muligheter for å organisere seg som en selvstendig politisk opposisjon (Kristi 1995, Jørgensen 1997). Denne strukturelle ansatsen legger avgjørende vekt på hvordan de politiske institusjoner preger miljøaktivistenes politiske virksomhet og organisering. Igjen vil jeg understreke at dette ikke galt i seg selv. Overveielser om den politiske mulighetsstruktur har gitt troverdige og fruktbare analyser av de sosiale bevegelsene. Den strukturelle tilnærmingen har gitt oss forklaringen på *hvorfor* enkelte bevegelser har suksess og får gjennomslag i politikken mens andre ikke gjør det. Problemet er fremdeles at strukturelle analyser av sosiale bevegelser forsømmer studiet av bevegelsens handlinger. Den strukturelle konstruktivismen tar bevegelsenes handling og interaksjon for gitt. Forskningen unngår å studere *hvordan* sosiale bevegelser gjennom sin handling og interaksjon kan bidra til å endre samfunnets sosiale strukturer. Det her de konstruktivistiske analysene kommer inn, der poenget er å vise hvordan bevegelsen gjennom sin mobilisering inngår i omskiftlige prosesser, og der deres handlinger og kommunikasjon kan bidra til å endre miljøpolitikken og den politiske mulighetsstrukturen.

En strukturell og konstruktivistisk analyse av den offentlige miljødiskurs

Det ovenfor omtalte problemet med mangel på konstruktivistiske analyser av miljøbevegelsens handlinger, blir prekært når den offentlige diskurs vokser frem som ny kanal for bevegelsens protester. Oppkomsten av offentlige *miljødiskurser* i mange europeiske land faller sammen med en utvikling hvor massemediene spiller en stadig viktigere rolle for aktørene situert i miljøfeltet. Denne mediekanalen er ikke kontrollert av de politiske partiene eller staten, og den gir miljøgruppene en mulighet til å utøve en ny type interaksjon uten å bli

---

⁷ Denne utviklingen kan forstås som en tilpasning hvor miljøorganisasjonene stadig sterkere knyttes til den offentlige miljøforvaltning, og hvor deres organisasjon antar de samme trekk som miljøforvaltningen (Jansen & Osland 1996: 224).

direkte underlagt de tvangs – og disiplineringsformer som antas å inngå i den korporative kanal. Det er derfor grunn til å anta at miljøbevegelsen gjennom mediene i større grad kan ivareta sin kritiske rolle som motmakt og pådriver for en samfunnsmessig forandring. Samtidig er ikke den offentlige diskurs en fri kanal uten tvang og begrensninger av ulike slag. Miljøgruppene er fremdeles situert i et miljøfelt som er underlagt en *politisk mulighetsstruktur*⁸ gitt av det politiske system. Miljøgruppene har ofte dårligere tilgang til mediene sammenliknet med deres motstandere i politikk og næringsliv. På den annen side representerer mediene en mulighet for miljøbevegelsen til å artikulere mer selvstendige alternativer til den nasjonale miljøpolitikken. I miljødiskursen finnes det *åpninger og et handlingsrom* hvor miljøbevegelsen kan nå frem med et alternativt budskap. Gjennom å delta i miljødiskursen kan miljøgruppene få gehør for en alternativ forståelse av miljøproblemene og bidra til endringer i den nasjonale miljøpolitikken.

For å analysere den offentlige miljødiskurs, og særlig kaste lys over miljøbevegelsen rolle i diskursen og miljøgruppenes muligheter for å endre miljøpolitikken og vår virkelighetsforståelse, vil jeg *argumentere for et diskursbegrep som omfatter strukturelle og konstruktivistiske elementer*. De strukturelle elementene er nært forbundet med den politiske mulighetsstruktur slik denne manifesterer seg i miljøfeltet. På samme tid må den konstruktivistiske analyse rette oppmerksomheten mot miljøfeltets aktører, og hvordan deres språklige praksis i den offentlige debatt bidrar til å produsere bestemte forståelser av virkeligheten. Gjennom den offentlige striden vokser det frem en miljødiskurs som har det som kan omtales som en ”virkelighetsproduserende kraft”. Som argumentert for vil aktørenes kommunikasjon i den offentlige diskurs bli fortolket i videre sosial sammenheng. Jeg skiller i analyse mellom den *strukturerte og sosiale* konteksten aktørene er situert i, aktørenes *symbolske innpakning*, og diskursen *utvikling i mediene*⁹. Jeg omtaler i min avhandling¹⁰ dette som tre trinn i analysen av den offentlige miljødiskurs, og som notert omfatter disse trinnene strukturelle og analytiske elementer. De strukturelle elementene kan forklare hvorfor enkelte miljøgrupper vinner frem med i den offentlige miljødiskurs, men inngår også som et viktig moment i fortolkningen av aktørenes offentlige kommunikasjon. Med utgangspunkt i

---

⁸ Dette begrepet er svært sentralt i forskningen på sosiale bevegelser og blir brukt innenfor ulike teoritradisjoner (Kriesi 1995, Benford & Snow 2000). Begrepet kan defineres som strukturen av politiske muligheter og begrensninger som miljøgruppene underlegges. Jeg legger i min analyse særlig vekt på miljøfeltet og den utformingen miljøvernet har fått i det norske politiske system.

⁹ Denne diskursanalysen bygger Klaus Eders ansats (1998: 250-257).

¹⁰ Tillit, demokrati og medier. En diskursanalytisk undersøkelse av miljøpolitikk i den offentlige debatt om gasskraftverk i Norge 1995-2001.

Bourdieu's begrep om *sosiale interaksjonsfelt*¹¹ forsøker jeg å vise hvordan kommunikasjon kan tolkes som utsagn fra aktører med ulike posisjoner i det norske miljøfeltet. Denne kommunikasjonen har også et symbolsk innhold, og analysen skal vise hvordan aktørene med sin *symbolske innpakning* bidrar til å etablere, utfordre og forsvare ulike versjoner av virkeligheten. For å undersøke denne meningsproduksjonen og dens innhold er *retorikken*¹² et viktig verktøy som kan vise hvordan aktørene gjennom sine utsagn og innlegg lanserer bestemte versjoner av virkeligheten (Potter 1996). Fortolkningen skal vise hvordan aktørenes tekster er konstruksjoner som er satt sammen av ulike komponenter og retoriske grep. Aktørenes tekster har en handlingsorientering, og analysen skal vise hva aktørene vil endre med sin miljøpolitiske strategi.

Diskursanalysens tredje trinn retter oppmerksomheten mot hvordan *massemediene produserer en offentlig miljødiskurs*. Analysen på dette trinnet vil bety et skifte fra aktørenes symbolske innpakning til en strukturell tilnærming, og fokuserer på produktet eller resultatet av aktørenes kamp i det diskursive feltet. Den utstrakte offentlige kommunikasjon om gasskraftverkene i Norge fører på et gitt tidspunkt til at enkelte forslag til miljøpolitiske strategier med tilhørende kognitive klassifikasjoner får *gehør*. Når mediene på denne måten *setter dagsorden* kan det oppstå *diskursive koalisjoner*¹³ mellom miljøbevegelsen og deres motstandere. Denne form for konsensus er ofte strategisk betinget.

En casestudie: Miljøbevegelsen og den offentlige striden om gasskraftverk i Norge

Som ethvert annet sosialt interaksjonsfelt, er det norske miljøfeltet bundet sammen av noen sentrale begreper, som er gitt en bestemt betydning. Det norske miljøfeltet er et politikfelt, og forskningen i feltet viser at norsk miljøpolitikk er basert på begrepene *vekst og vern*

---

¹¹ Et *sosialt interaksjonsfelt* er et strukturert sosialt rom hvor de grupper eller individer som søker å fremme sine mål og interesser innehar ulike posisjoner. Disse ulike gruppene eller aktørene er situert i bestemte posisjoner som over tid følger visse utviklingsbaner. Disse posisjonene og utviklingsbaner er bestemt av miljøfeltets historie, av volum og distribusjonen av ulike typer av ressurser og av institusjoner (Bourdieu 1987: 147-236, 1984:114-256).

¹² *Retorikk*analysen vil her bli begrenset til en undersøkelse av *hvordan* aktørene utformer sine tekster for å fremstå på en troverdig og overbevisende måte. Jeg definerer retorikk som *kunsten å overbevise* (Johannesson 1998), og jeg analyserer aktørenes symboler og språklige virkemidler ut i fra begrepene *logos, ethos og pathos* (se mer om disse begrepene i Andersen 1995: 33-54 og Gripsrud 2002: 169-171).

¹³ Diskurs-koalisjoner er koalisjoner som utvikles i miljødiskursen på grunnlag av *felles begreper*, snarere enn felles interesser (Hajer 1996: 247).

(Jansen 1989, Aardal 1993, Jørgensen 1997). De institusjonelle begrepene gjør at feltet preges av en ”uren smak”¹⁴, hvor rene miljømessige hensyn må veies mot andre økonomiske, materielle og sosiale hensyn. Fordi det norske miljøfeltet inngår i en strukturell kontekst hvor institusjonene i det politiske system gir feltet dets form eller struktur, er dette feltet mindre autonomt og preget av et modifisert miljøbegrep. Den norske miljøpolitikken er basert på prinsippet om tilpasning til grunnleggende trekk ved vårt økonomiske system (Jansen 1989). Norsk miljøpolitikk er preget av en sterk grad av kontinuitet der det ideologiske grunnlaget ligger fast (Årdal 1993). Gjennom den norske miljøpolitikken basert på *vekst med vern*, skapes det et miljøfelt preget av en relativ stabil struktur som definerer aktørenes posisjoner og et handlingsrom. Innenfor dette handlingsrommet finner det sted former for fornyelse av miljøpolitikken og av miljøfeltet. Den økologiske bølge som feier over Norge på 90-tallet gir et nytt innhold til miljøfeltets institusjonaliserte begreper. De nye perspektiver og begreper som inngår den nye økologien hentes fra Brundtlandkommisjonens rapport (1987), og de nye alvorlige miljøtrusler som reduksjonen av ozonlaget over polene og den såkalte drivhuseffekten. Disse begrepene og perspektivene blir fortolket og tilpasset aktørenes kognitive rammer og gir ny mening til miljøfeltets institusjonelle begreper.

Fremveksten av den moderne miljøtenkningen i Norge er i stor grad bundet til fasene i det internasjonale miljøvernet etter annen verdenskrig. Samtidig er implementeringen av de kognitive elementene i det internasjonale miljøvernet i det nasjonale miljøfeltet ingen mekanisk operasjon. Det nasjonale miljøfeltets struktur er et resultat av kampene i dette feltet og hvilken miljøpolitisk strategi som vinner fram. De politiske aktørenes dominerende posisjon i miljøfeltet er et resultat av at disse har tatt monopol på klassifikasjonene i feltet. Som Jørgensen understreker har de aktørene som representerer ”en vekst med vern – ideologi” et ”herredømme på miljøfeltet” (Jørgensen 1997: 78). De institusjonaliserte begrepene er her tradisjonelt knyttet til oppfatninger om velstandsutvikling og en forsvarlig utnyttning av naturen som vilkår for utvikling av samfunnet. Å gjøre bruk av disse institusjonaliserte begrepene - ofte assosiert med vekst, arbeidsplasser og industriell utvikling - er det tradisjonelle grunnlaget for den dominans de politiske og økonomiske aktører utøver på det norske miljøfeltet. Gjennom å påberope seg disse begrepene, som er velkjente og har vunnet anerkjennelse, har disse aktørene oppnådd kontroll med klassifikasjonene i miljøfeltet. Miljøbevegelsens plassering i en underordnet posisjon er et resultat av at gruppene i deres kamp for miljøet i liten grad synes å ta hensyn til behovet for velstandsutvikling og vekst. De

---

¹⁴ I motsetning til relativt autonome og kulturelle felter som preges av den ”rene smaken” knyttet til estetikk og kulturelle kvalitetsbedømmelser (Bourdieu 1996: 47 og fremover).

spesifikke rammene til gruppene i miljøbevegelsen er særlig preget av det rene miljøbegrepet, inkludert prinsipper knyttet til den nye økologiske forståelsen og vern av naturen. De spesifikke rammene til disse gruppene omtales gjerne i annen forskning som en *ren økologisk ideologi* (Berntsen 1977, Jansen 1989, Gundersen 1996, Søgård 1997). Denne manglende overveielse av konsekvensene for den økonomiske veksten er et svakt punkt som tradisjonelt har svekket miljøbevegelsens autoritet og posisjon i miljøfeltet.

Miljøbevegelsens symbolske innpakning i striden om gasskraftverk

Når Arbeiderpartiet (AP) i forbindelse med forslaget om å bygge gasskraftverk går inn for en omlegging av den norske miljøpolitikken, berører dette alle aktørene i miljøfeltet¹⁵. For miljøbevegelsen innebærer denne omleggingen av den nasjonale miljøstrategien både en utfordring, og en fare. Med sitt forslag til ny miljøpolitisk strategi introduserer AP nye klassifikasjoner i miljøfeltet. Forslaget legger press på de norske miljøgruppene og åpner på samme tid opp nye muligheter for den enkelte miljøgruppe. På den annen side innebærer omleggingen en fare for å bli deklassert og marginalisert. Uansett kan gruppene i miljøbevegelsen ikke forholde seg passive til denne endringen i feltet. APs forsøk på å drive igjennom en ny strategi i miljøpolitikken *tvinger miljøgruppene til å delta i striden om hvilke vurderinger, klassifikasjoner og virkelighetsforståelse som skal gjelde i det norske miljøfeltet*. Det er med dette utgangspunktet miljøbevegelsen går inn i striden om gasskraftverkene i Norge.

I gasskraftsaken må miljøbevegelsen kjempe for sin definisjon av miljøspørsmålene i strid med de andre kollektive aktørene. Dette er en strid der miljøbevegelsen slåss for å få gjennomslag for sin virkelighetsforståelse. I striden lanserer miljøbevegelsen alternative politiske strategier for miljøpolitikken. Med dette utgangspunktet konstruerer miljøbevegelsen en *symbolsk innpakning*¹⁶ der formålet er å svekke den vedtatte miljøpolitiske strategien og styrke tiltroen til egen strategi. De politiske aktørenes dominerende posisjon skyldes deres kontroll med klassifikasjonene i miljøfeltet, og at disse aktørene har tatt monopol på feltets

---

¹⁵ I St. meld 38 (1995-96) s. 21 sier AP-regjeringen at "Den norske CO2-målsettingen har hele tiden vært formulert med forbehold om hva andre land gjør. Vi har gått innfor avtaler der utslippene av klimagasser må vurderes på tvers av landegrensene. Norsk gasskraft som øker Norges utslipp, men reduserer Nordens samlede utslipp, vil derfor være i tråd med norsk klimapolitikk".

¹⁶ Den *symbolske innpakningen* (Eder 1998) omfatter de symbolske former og den strategi som aktøren anvender for å kommunisere sin spesifikke forståelse med sikte på å få gehør.

offisielle forestillinger. For å vinne frem forsøker gruppene i miljøbevegelsen å *gi feltets institusjonaliserte begreper et annet innhold enn det som hevdes av de dominerende politiske aktører.*

Når Arbeiderpartiet i forbindelse med forslaget om å bygge gasskraftverk i Norge fremsetter en ny nasjonal strategi utfordrer partiet særlig den idealistiske delen av miljøbevegelsen. Dette forslaget innebærer at AP tilsidesetter den norske miljøpolitiske strategien fra tidlig 90-tall, og de klassifikasjoner som da dominerte det miljøfeltet. Denne tidligere strategien ble utformet på grunnlag av vurderinger og klassifikasjoner med utspring i Brundtlandkommisjonens rapport (1987) og miljøkonferansen i Rio. Både Brundtlandrapporten og dokumentene fra Rio-konferansen¹⁷ omfatter vurderinger og klassifikasjoner som utgjør kjernepunkter i de idealistiske miljøgruppenes program, og begrunner betydningen av nasjonale miljøtiltak og målsettinger i klimapolitikken. For de idealistiske miljøgruppene innebærer APs nye forslag en risiko for å bli marginalisert i miljøfeltet. De idealistiske miljøgruppenes motstand mot den nye strategien er derfor ikke bare en kamp for å opprettholde klassifikasjoner som tidligere sto sterk i miljøfeltet, det er også en kamp for å overleve.

De idealistiske miljøgruppenes opposisjonelle diskurs er kjennetegnet av en motstand mot endring av den nasjonale klimapolitikken, og er *et forsøk på å fastholde og revitalisere elementer som inngikk i den nasjonale miljøpolitikken i første del av 90-tallet.* For de idealistiske miljøgruppene utgjør den tidligere miljøpolitiske strategien en mulighet og en viktig ressurs i kampen mot gasskraftverk i Norge. I den offentlige kommunikasjon tar de idealistiske miljøgruppene i bruk de forestillinger som lå til grunn for den tidligere strategien, hvor Stortingets vedtak om nasjonale mål for utslipp i 1989 spiller en viktig rolle¹⁸. Ved å ta i bruk disse forestillingene vil de idealistiske miljøgruppene overbevise om at hensynet til miljøet best kan ivaretas gjennom nasjonale tiltak og målsettinger. Det gjelder å overbevise om at et lands miljøtroverdighet er forbundet med viljen til å redusere egne utslipp. Motsatt vil et land som øker forurensingen og bryter egne nasjonale mål og sine internasjonale forpliktelser miste troverdighet. Dette resonnementet brukes både for å styrke tiltroen til den

---

¹⁷ FNs rammekonvensjon for klimaendringer (UN Framework Convention on Climate Change – UNFCCC) ble signert i Rio i 1992.

¹⁸ I St meld 46 (1988-89) s. 10 går AP-regjeringen inn for ensidige norske tiltak og har som nasjonalt mål å ”reduere veksten i CO₂-utslippene slik at de stabiliseres i løpet av 1990 – årene og senest i år 2000. Regjeringen regner med at utslippene deretter vil kunne reduseres”.

egne alternative strategien og å svekke troverdigheten til AP-regjeringens nye miljøpolitiske strategi.

For å kommunisere denne alternative miljøpolitiske strategien tar de idealistiske miljøgruppene i bruk *tidligere etablerte forestillinger hentet fra feltets miljøside*. De tidligere klassifikasjonene som lå til grunn både for stortingsvedtaket i 1989 og tidligere inngåtte internasjonale avtaler kan brukes som kraftfulle symboler i den diskursive striden om gasskraftverkene. Med utgangspunkt i disse vedtak og forpliktelser hevder miljøbevegelsen at trusselen om farlige miljøendringer må møtes med en moral og en vilje til å ta ansvar for egne utslipp av klimagasser. Med utgangspunkt i dette *rene miljøbegrepet* hevder miljøbevegelsen at bygging av gasskraftverk vil være i strid med internasjonale avtaler om klima og forurensing. I følge Naturvernforbundet er gasskraftverkene i strid med klimakonvensjonen som Norge sluttet seg til i Rio i 1992. Det hevdes at gasskraftverk også er i strid med anbefalinger fra FNs klimapanel hvor målet er å redusere verdens CO₂-utslipp med 60-70 prosent. De norske CO₂-utslippene, sier Heidi Sørensen, leder i Naturvernforbundet, øker kraftig selv før gasskraftverkene eventuelt settes i drift:

Nye beregninger viser at de norske CO₂-utslippene fra olje og gassproduksjonen vil øke til nærmere 11,5 millioner tonn i 1999. Dette er 2 millioner mer enn tidligere antatt. I 1992 undertegnet Norge en internasjonal målsetting i Rio om at vi skulle stabilisere disse utslippene innen år 2000. Dette bommer vi nå med 20 prosent på, og samtidig viser prognosene at vi innen år 2010 kommer til å øke med 30 %. Dette betyr at vi er blant de OECD-landene som bommer mest på målsetningen (NTB 4.3.97).

Sørensens *logos*baserte saksfremstilling forteller om en kraftig økning i de norske utslippene som vil fortsette i årene fremover. Prognosene for økningen i de norske CO₂-utslipp synes allerede å ligge svært langt unna de mål Norge har forpliktet seg til. Når problemet formuleres på denne måten er det nærliggende å trekke den samme konklusjon som miljøbevegelsen: vi må redusere egne utslipp slik Norge har forpliktet seg til i Rio-avtalen.

Disse argumentene kan ikke bare brukes for å svekke troverdigheten til de dominerende aktørene. De samme argumenter taler også for de idealistiske miljøgruppenes alternative strategi, fremsatt med sikte på å overbevise oss om nødvendigheten av å legge om til det som antas å være bærekraftig energipolitikk. Det er fullt ut mulig, hevder disse miljøgruppene i "Fellesaksjonen mot gasskraftverk", både teknologisk og økonomisk «å stabilisere de norske de norske CO₂-utslippene. Det eneste som mangler er politisk vilje» (NTB 23.1.96). I denne sammenheng fremsetter disse miljøgruppene en alternativ

miljøpolitisk strategi med vekt på energistabilisering som bl.a omfatter forslag til overgang til fornybare energikilder, energieffektivisering og bruk av CO₂-avgifter. Miljøbevegelsens alternativ til gasskraftverk er satsing på «fornybare og rene energikilder» og energistabilisering. Miljøbevegelsen hevder at det ligger vel til rette for dette i Norge, og har gjennom flere utspill lagt frem skisser for hvordan en slik omlegging av energipolitikken kan finne sted. Målet her er å stabilisere de norske CO₂-utslippene. I følge de idealistiske miljøgruppene vil en slik omlegging bl.a omfatte «Mer enøk og alternativ energi, mindre oljefyring og mer bio-brensel» (NTB 23.2.96). I det samme oppslaget går det frem at en slik omlegging av energipolitikken omfatter et sett av elementer som fornybare energiformer, energieffektivisering og CO₂-avgift. I følge lederen i Naturvernforbundet, Heidi Sørensen, finnes det «ikke en miljøvennlig måte å øke energiforbruket på. Hennes løsning er å bruke energien mer effektivt. Norge sløser med energi i forhold til mange andre land» (NTB 22.7.97). Det viktigste elementet i en ny og mer miljøvennlig energipolitikken synes å være en stabilisering av energiforbruket. Denne løsningen springer ut av en diagnose der disse miljøgruppene vil henlede oppmerksomhet mot den ressursløsingen som pågår i Norge.

Budskapet fra disse miljøgruppene har til hensikt å vekke oss opp fra den vanetenkning som er knyttet til prognoser og forventning om en stadig økende vekst i forbruket av energi. De idealistiske miljøgruppenes alternative strategi i miljøpolitikken med energistabilisering og satsing på rene og fornybare energikilder er derfor *noe mer enn et defensivt forsvar for tidligere vurderinger og klassifikasjoner*. Programmet som disse gruppene omtaler som et bærekraftig energisystem anses å være et svar på klimaproblemet, og vil i sin konsekvens innebære *dyptgripende endringer av atferd og holdninger på mange plan i samfunnet*. De idealistiske miljøgruppenes strategi har som sin forutsetning det seksjonsleder i Naturvernforbundet, Aina Edelmann, omtaler som en «holdningsmessig revolusjon»¹⁹. Det antas at varige forbedringer av miljøet må omfatte betydelige atferdsendringer i det norske samfunn, og som omtalt tilsier en god miljømoral at vi må starte med egne utslipp.

Konklusjon

Min analyse av miljødiskursen om gasskraftverk viser at de idealistiske miljøgruppene i mindre grad får gehør for sitt forslag til alternativ strategi i miljøpolitikken (Bratland 2008).

---

¹⁹ Aina Edelmann i Naturvernforbundet skriver i et innlegg om miljøpolitikk at «vi står overfor intet mindre enn en holdningsmessig revolusjon skal vi klare å skape en bærekraftig fremtid» (Aftenposten 1.7.96).

Dette til tross for at disse gruppene gjennom sitt engasjement lykkes i betydelig grad å svekke tiltroen til gasskraftverkene som et miljøprosjekt. Mens de strukturelle elementene kan forklare mangelen på gehør for disse gruppenes alternative strategi, kan analysen av gruppenes symbolske innpakning vise hvordan de bidrar til å svekke tiltroen til APs miljøargumentasjon.

Som tidligere anført er fremgang eller tilbakegang for miljøgruppene som deltar i den offentlige diskurs delvis bestemt av miljøfeltets struktur og aktørenes posisjon i feltet. Argumentene som gir fremgang i kampen mot de planlagte gasskraftverkene lar seg ikke uten videre bruke som argumenter for en alternativ strategi med fornybare energikilder og stabilisering av forbruket. Selv om de idealistiske miljøgruppene oppnår å så tvil om APs innpakning, er dette alene ikke tilstrekkelig for å overbevise om et alternativ som vil bety store endringer i livsstil og atferd. Miljøfeltets struktur er forklaringen på hvorfor de idealistiske miljøgruppene i liten grad får gehør for sitt forslag til alternativ strategi i miljøpolitikken. Selv om de idealistiske gruppene gir sterke moralske argumenter for en alternativ strategi, gir de i liten grad svar på hvordan dette kan kombineres med hensynet til vekst og utnytting av naturen. Når miljøbevegelsens alternativ blir søkt fundert i argumenter om idealistiske livsstilsprosjekter er dette en løsning som setter hensynet til miljøet fremfor alle andre hensyn. På den annen side kan ikke miljøfeltet alene forklare hvorfor disse miljøgruppene i den offentlige diskurs i betydelig grad bidrar til å svekke APs forlag til ny miljøpolitisk strategi i miljøpolitikken. Denne forklaringen må kompletteres med en analyse av gruppenes symbolske innpakning og hvordan massemediene produserer en offentlig diskurs om miljøet.

Litteratur

- Andersen, Ø. 1995. I retorikkens hage. Oslo: Universitetsforlaget
- Berger, P. L. & T. Luckmann. 1967. *The Social Construction of Reality*. New York: Doubleday Anchor
- Benford, R. D. & D. A. Snow. 2000. "Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment". *An Rev of Soc*, vol. 26, 611-639
- Berntsen, B. 1977. *Naturvernets historie i Norge – Fra klassisk naturvern til økopolitikk*. Oslo: Grøndal
- Bourdieu, P. & L. J. D. Wacquant. 1993. *Den kritiske ettertanke. Grunnlag for samfunnsanalyse*. Det Norske Samlaget
- Bourdieu, P. 1996 *Symbolsk makt. Artikler i utvalg*. Oslo : Pax
- Bourdieu, P. 1991. *Language and Symbolic Power*. I J. B. Thompson. (red.). Cambridge: Polity Press
- Bourdieu, P. 1996. *The Rules of Art. Genesis and Structure of the Literary Field*. Cambridge: Polity Press
- Bratland, E. (2008). *Tillit, demokrati og medier. En diskursanalytisk undersøkelse av miljøpolitikk i den offentlige debatt om gasskraftverk i Norge 1995-2001*.
- Brundtland, G. H. 1987. (red.): *Vår felles framtid / Verdenskommisjonen for miljø og utvikling*. Tiden norsk forlag.
- Eder, K. 1998. *Natur och samhälle. Om det praktiska fornuftets evolusjon, Daidalos*
- Giddens, A. 1989. *The Constitution of Society..* Cambridge
- Gripsrud, J. 2002. *Mediekultur, mediesamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget
- Gundersen, F. 1996. *Framveksten av den norske miljøbevegelsen*. I K. Strømsnes & P. Selle (red.). *Miljøvernpolitikk og miljøvernorganisering mot år 2000*, s 37-82. Tano – Aschehaug
- Hajer, M. A. 1996. "Ecological Modernisation as Cultural Politics". I: Lash, S., B. Szerszynski & B. Wynne (red.): *Risk, Environment and Modernity. Toward a New Ecology*. London: Sage
- Hammershøj, L. E. & E. B. Petersen. 2001. *Kan man slå seg på en konstruksjon? Til rekonstruksjon af misforståelser av og bekymringer for sosialkonstruktivismen*. *Sosiologi i dag* nr. 2, s. 41-66
- Jansen, A. I. 1989. *Makt og miljø. Om utformingen av natur- og miljøvernpolitikken i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget
- Jansen A. I. & O. Osland. 1996. "Norway". I: PM. Christiansen (red.): *Governing the Environment: Politics, Policy, and Organization in the Nordic Countries*. Nord 1996:5.
- Järvinen, M. 2001. *Marginalisering – konstruktivistiska perspektiv på ordning och kaos*. *Sosiologi i dag* nr. 2, s. 67-86
- Johannesson, K. 1998. *Retorik eller konsten att övertyga*. Stockholm: Norstedts
- Jørgensen, J. 1997. "Makt, motmakt og miljø. Miljøbevegelsen i møte med den koopterende stat", s 75 – 92. I A. Nilsen (red). *Miljøsociologi. Samfunn, miljø og natur*. Oslo: Pax Forlag
- Kriesi, H. 1995. "The Political Opportunity Structure of New Social Movements: Its Impact on Their Mobilization". I: Jenkins, J. C. & B. Klandermans (red.): *The Politics of Social Protest. Comparative Perspectives on States and Social Movements*. Minneapolis: University of Minnesota Press
- Kjørup, S. *Den ubegrunnede skepsis – en kritisk discussion af sosialkonstruksjonismens filosofiske grundlag*. *Sosiologi i dag* nr. 2, s. 5-22
- Onuf, N. 1989. *Word of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Columbia: University of South Carolina Press.
- Potter, J. 1996. *Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction*. Sage.
- Seipel, Ø. 2001. "From Mobilization to Institutionalization?". I: *Acta Soc*. Vol 44: 123-37
- Selle, P. & B. Øymyr. 1995. *Frivillig organisering og demokrati. Det frivillige organisasjonssamfunnet endrer seg 1940-1990*. Oslo: Det norske samlaget
- Søgaard, C. 1997. "Fra rebeller til konsulenter. En casestudie av miljøorganisasjonen Bellona", s 93 – 108. I A. Nilsen (red.). *Miljøsociologi. Samfunn, miljø og natur*. Oslo: Pax Forlag
- Aardal, B. 1993: *Energi og miljø. Nye stridsspørsmål i møte med gamle strukturer*. ISF Rapport 93:15

Fredrikke – Organ for FoU-publikasjoner – Høgskolen i Nesna

Fredrikke er en skriftserie for mindre omfangsrige rapporter, artikler o.a som produseres blant personalet ved Høgskolen i Nesna. Skriftserien er også åpen for arbeider fra høgskolens øvingslærere og studenter.

Hovedmålet for skriftserien er ekstern publisering av Høgskolen i Nesnas FoU-virksomhet. Høgskolen har ikke redaksjonelt ansvar for det faglige innholdet.

Redaksjon

Hovedbibliotekar

Trykk

Høgskolen i Nesna

Omslag

Grafisk design: Agnieszka B. Jarvoll

Trykk: Offset Nord, Bodø

Opplag

Etter behov

Adresse

Høgskolen i Nesna

8701 NESNA

Tlf.: 75 05 78 00 (sentralbord)

Fax: 75 05 79 00

E-postmottak: ninfo@hinesna.no

Oversikt utgivelser Fredrikke

Hefter kan bestilles hos Høgskolen i Nesna, 8700 Nesna, telefon 75 05 78 00

Nr.	Tittel/forfatter/utgitt	Pris
<u>2008/3</u>	The Teacher for the Knowledge Society : With contributors from Argentina, Norway, Poland and USA / Nilsen, Harald & Elzbieta Perzycka (red.)	145,-
<u>2008/2</u>	Evaluering av arbeidet mot mobbing i fådeltskolen : muligheter og hindringer i forbindelse med implementeringen av et nasjonalt program mot mobbing i fådelte skoler (kortversjon) / Oddbjørn Knutsen	60,-
<u>2008/1</u>	Sammen om formidling : Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nesna fellesarrangementer under Forskningsdagene 2007, Mo i Rana / Ander-Trøndsdal, Kerstin m.fl (red.)	75,-
<u>2007/14</u>	ICT in educational context : exchanging knowledge between Czech, Norway and Poland / Siemieniecka-Gogolin, Dorota og Harald Nilsen	85,-
<u>2007/13</u>	Kids and Internett/Barn og internett : A Polish-Norwegian look at the digital world of kids/et polsk-norsk blikk på barn og unges digitale hverdag / Beata Godejord og Per Arne Godejord (red.)	175,-
<u>2007/12</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 25.-26.januar 2007 / Marius Meisfjord Jøsevold (red.)	75,-
<u>2007/11</u>	Når språk møter språk : om forholdet mellom morsmål og målspråk / Øyvind Jenssen	120,-
<u>2007/10</u>	Samspill med fokus på barneperspektivet : studentoppgaver fra studiet Småbarnspedagogikk 2006-2007 / Bjørg Andås Ohnstad (red.)	125,-
<u>2007/9</u>	Matematikk på ungdomstrinnet : med IKT og Cabri som verktøy / Harald Nilsen og Henning Bueie	45,-
<u>2007/8</u>	Hva viser småbarnsforskningen om barns sosiale utvikling i tidlige leveår? : en kritisk gjennomgang av psykoanalytiske, læringspsykologiske og tilknytningsteoretiske forklaringer / Oddbjørn Knutsen	55,-
<u>2007/7</u>	Lese og skrive og regne er gøy... : arbeid med begynneropplæring i lærerutdanningene ved Høgskolen i Nesna 2003-2007 / Anne-Lise Wie (red.)	160,-
<u>2007/6</u>	Dannelsesperspektivet i lese- og skriveopplæringen og ansvarsfordeling som grunnlag for videre utviklingsperspektiver / Elsa Løfsnæs	220,-
<u>2007/5</u>	Language learning - additional learning - learning environment - teachers's role : classroom studies in Czech Republic and Poland / Harald Nilsen	70,-
<u>2007/4</u>	På den åttende dag : en reise i en lærers erfaringer / Harald Nilsen	35,-
<u>2007/3</u>	The School Reform – 2006: Knowledge Promotion : a critical view Den norske skolereformen – 2006: Kunnskapsløftet : et kritisk blikk / Harald Nilsen	30,-
<u>2007/2</u>	Holocaust : rapport fra et dramaforløp med utgangspunkt i Joshua Sobols' skuespill "Ghetto" / Tor Helge Allern	200,-
<u>2007/1</u>	Curriculumtenkning innen TIMSS : metodeutvikling	120,-
<u>2006/11</u>	Forskjellighet og likeverdighet : en dekonstruktiv lesning av kunnskap og utdanning i den fådelte skolen / Anita Berg-Olsen	50,-
<u>2006/10</u>	Små skoler i små samfunn : å studere utdanning og læring i kontekst / Anita Berg-Olsen	50,-
<u>2006/9</u>	Bruk av Moodle som læringsssystem og et sosialt samspill mellom studenter / Tom Erik Nordfonn Holteng og Laila Matberg	40,-
<u>2006/8</u>	Veiledning av nyutdannede lærere på Helgeland : nyutdannede lærere – halvfabrikata eller ferdigvare? / Knut Knutsen	100,-
<u>2006/7</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 26.-27.januar 2006 / Knut Berntsen (red.)	60,-
<u>2006/6</u>	Psykologisk subdeprivasjon hos barn i tidlige leveår og konsekvenser for den semantiske og fonologiske språkutviklingen / Oddbjørn Knutsen	50,-

<u>2006/5</u>	Phonetics : A Practical Course (cd-rom) / Patrick Murphy	100,-
<u>2006/4</u>	Barn og unges digitale hverdag : lærere og lærerstudenter diskuterer overgrepssproblematikk i digitale medier / Per Arne Godejord (red.)	250,-
<u>2006/3</u>	News og BitTorrent som verktøy for formidling av overgrepssmateriale : studentrapporter fra Prosjekt Gå inn i din tid, 1.år bachelor informatikk, HiNe / Per Arne Godejord (red.)	40,-
<u>2006/2</u>	Learning Management System og foreleserens opplevelse av jobbytelse / Laila Johansen Matberg og Tom Erik Nordfonn Holteng	50,-
<u>2006/1</u>	Samspillet betydning for den semantiske og fonologiske språkutviklingen i tidlige leveår / Oddbjørn Knutsen	70,-
<u>2005/11</u>	IKT-basert norskundervisning i utlandet / Ove Bergersen (red.)	85,-
<u>2005/10</u>	Drama Nettverk : rapport fra samling på Nesna 20. – 23. oktober 2004 / Anne Meek m.fl. (red.)	95,-
<u>2005/9</u>	Slik vi ser det : hva synes studenter om sin egen IKT-kompetanse etter avsluttet allmennlærerutdanning? / Laila J. Matberg og Per Arne Godejord (red.)	35,-
<u>2005/8</u>	Praksiskvalitet i allmennlærerutdanningen : en studie av adopsjonspraksis ved Høgskolen i Nesna / Kåre Johnsen	90,-
<u>2005/7</u>	Argumenter for og erfaringer med fysisk aktivitet i skolen hver dag : en analyse av et utvalg relevant litteratur og prosjekter i og utenfor Nordland / Vidar Hammer Brattli og Kolbjørn Hansen	55,-
<u>2005/6</u>	Praksisorientert lærerutdanning : presentasjon og evaluering av Dalu 2003 (rapport 1 og 2) / Hallstein Hegerholm	145,-
<u>2005/5</u>	Kjønnsrelatert mobbing i skolen : utfordringer for lærerprofesjonen / Arna Meisfjord	30,-
<u>2005/4</u>	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (2.utg) / Patrick Murphy	45,-
<u>2005/3</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjellidal 27.-28.januar 2005 / Knut Berntsen (red.)	60,-
<u>2005/2</u>	Norsk som minoritetsspråk – i historisk- og læringsperspektiv / Harald Nilsen (red.)	75,-
<u>2005/1</u>	Mobbing i skolen : årsaker, forekomst og tiltak / Oddbjørn Knutsen	55,-
<u>2004/13</u>	IKT skaper både variasjon og læring / Per Arne Godejord	30,-
<u>2004/12</u>	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet / Patrick Murphy	45,-
<u>2004/11</u>	www.fruktkurven.no : systemering och utveckling av ett webbaserat abonnemang system / Peter Östbergh	90,-
<u>2004/10</u>	Utvikling av studentenes reflekterte og praksisrelaterte læring / Elsa Løfsnæs	90,-
<u>2004/9</u>	Utvärdering av IT och lärkulturer : ett samarbetsprojekt mellan Umeå Universitet och Høgskolen i Nesna / Peter Östbergh, Laila Johansen og Peter Bergström	85,-
<u>2004/8</u>	Med sparsomme midler og uklare odds : oppfølgingstilbud for nyutdanna lærere / Harald Nilsen og Knut Knutsen	100,-
<u>2004/7</u>	Prosessen bak det å ta i bruk mappe som pedagogikk og vurderingsform / Tom Erik N. Holteng og Hallstein Hegerholm	60,-
<u>2004/6</u>	Utdanning og forskning innenfor samiske miljø på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjellidal 22. – 23.januar 2004 / Knut Berntsen (red.)	70,-

<u>2004/5</u>	Behov for kompetanseheving innenfor reiselivsnæringa på Helgeland / Knut Berntsen og Ole Johan Ulriksen	35,-
<u>2004/4</u>	Evaluering av databasert undervisning av 3Bi ved Sandnessjøen videregående skole / Johannes Tveita	20,-
<u>2004/3</u>	Skolens verdigrunnlag i et rawsiansk perspektiv / Ole Henrik Borchgrevink Hansen	25,-
<u>2004/2</u>	Multiplikasjon i småskole og på mellomtrinnet / Bente Solbakken (red.)	45,-
<u>2004/1</u>	Humanistisk eklektisme i spesialpedagogisk rådgivning / Oddbjørn Knutsen	45,-
<u>2003/9</u>	RedBull NonStop 2002 : utveckling av et web-baserat resultatrapporteringsystem för en 24 timmars mountainbike tävling / Peter Östbergh	50,-
<u>2003/8</u>	"Kan du tenke deg å jobbe for Høgskolen i Bodø" : om Høgskolen i Nesnas etablering av informatikkutdanning i Mo i Rana / Geir Borkvik	25,-
<u>2003/7</u>	Lærerutdannere i praksisfeltet : hospitering i barnehage og grunnskole / Oddbjørn Knutsen (red.)	55,-
<u>2003/6</u>	Teori og praksis i lærerutdanning / Hallstein Hegerholm	50,-
<u>2003/5</u>	Nye perspektiver på undervisning og læring : nødvendige forskende aksjoner med mål om bidrag av utvidet innhold i lærerutdanningen / Jan Birger Johansen	30,-
<u>2003/4</u>	"Se tennene!" : barnetegning – en skatt og et slags spor / Nina Scott Frisch	35,-
<u>2003/3</u>	Responsgrupper : en studie av elevrespons og gruppekultur - norsk i 10.klasse våren 2003 Korgen sentralskole / Harald Nilsen	80,-
<u>2003/2</u>	Informasjonskompetanse i dokumentasjonsvitenskapelig perspektiv / Ingvill Dahl	40,-
<u>2003/1</u>	"Det handler om å lykkes i å omgås andre" : evalueringsrapport fra et utviklingsprosjekt om atferdsvansker, pedagogisk ledelse og sosial kompetanse i barnehager og skoler i Rana, Hemnes og Nesna kommuner i perioden 1999-2002 / Per Amundsen	80,-
<u>2002/1</u>	Augustins rolle i Albert Camus' Pesten / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/6</u>	Etniske minoritetsrettigheter og det liberale nøytralitetidealet / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/4</u>	Evaluering av prosjekt "Skolen som grendesentrum" / Anita Berg-Olsen og Oddbjørn Knutsen	70,-
<u>2001/3</u>	Fra Akropolis til Epidaurus / Tor-Helge Allern	40,-
<u>2001/2</u>	Hvordan organisere læreprosessen i høyere utdanning? / Erik Bratland	45,-
<u>2001/1</u>	Mjøs-utvalget og Høgskolen i Nesna : perspektiver og strategiske veivalg / Erik Bratland	30,-
<u>2000/11</u>	Implementering av LU98 / Knut Knutsen	120,-
<u>2000/9</u>	Moralsk ansvar, usikkerhet og fremtidige generasjoner / Kristian Skagen Ekeli	40,-
<u>2000/8</u>	Er dagens utdanningsforskning basert på behavioristisk tenkning? : drøfting av TIMSS' læreplanmodell fra et matematikdidaktisk synspunkt / Eli Haug	90,-
<u>2000/7</u>	Sosiale bevegelser og modernisering : den kommunikative utfordring / Erik Bratland	50,-

<u>2000/6</u>	Fådeltskolen - "Mål og Mé" / Erling Gården og Gude Mathisen	60,-
<u>2000/4</u>	Bidrar media til en ironisk pseudo-offentlighet eller til en revitalisering av offentligheten? / Erik Bratland	40,-
<u>2000/3</u>	FoU-virksomheten ved Høgskolen i Nesna : årsmelding 1998 / Hanne Davidsen, Tor Dybo og Tom Klepaker	35,-
<u>2000/2</u>	Maleren Hans Johan Fredrik Berg / Ann Falahat og Svein Laumann	150,-
<u>2000/1</u>	TIMSS-undersøkelsen i et likestillingsperspektiv : refleksjoner rundt dagens utdanningssektor og visjoner om fremtiden / Eli Haug.	30,-
<u>1999/2</u>	Kjønn og interesse for IT i videregående skole / Geir Borkvik og Bjørn Holstad	20,-
<u>1999/1</u>	Fortellingens mange muligheter : fortellingsdidaktikk med analyseeksempel / Inga Marie Haddal Holten og Helge Ridderstrøm.	70,-